

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Příprava a realizace výukových materiálů pro podporu komunikační výchovy RVP ZV
ve výuce českého jazyka a literatury na základních školách a víceletých gymnáziích
CZ. 1.07/1.1.00/08.0018.**

Komunikační výchova v praxi

soubor pracovních listů

Řešitel projektu: Univerzita Palackého v Olomouci

Realizační tým projektu:

Koordinátor projektu: Mgr. Miloš Mlčoch, Ph.D.

Věcný manažer: Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Partner: Face of New Europe, s. r. o.

Věcná manažerka: Mgr. Jana Adámková, Ph.D.

Administrativa: Ing. Jana Lukešová (Projektový servis UP Olomouc)

Mgr. Dagmar Ludvíková (PdF UP Olomouc)

Oponenti: doc. PhDr. Eva Höflerová, Ph.D.
doc. PhDr. Ivana Gejgušová, Ph.D.
PaedDr. Jana Vejvodová, CSc.

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost

1. vydání

© Miloš Mičoch a kolektiv, 2012

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2012

ISBN 978-80-244-3283-0 (Komunikační výchova v praxi – soubor pracovních listů)

ISBN 978-80-244-3284-7 (Komunikační výchova v praxi – metodický průvodce)

ISBN 978-80-244-3343-1 (DVD – multimédia, soubor pracovních listů, metodický průvodce)

ISBN 978-80-244-3344-8 (soubor)

Obsah

1| ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

- 1| JAZYKOVÁ KULTURA (Milena Krobotová)
- 2| ROZVOJ SLOVNÍ ZÁSoby (Kamil Kopecký a Veronika Krejčí)
- 3| LIDOVÁ TRADICE V KOMUNIKACI (Milena Krobotová)
- 4| HŘÍČKY SE JMÉNY (Milena Krobotová)
- 5| BOTANICKÁ ZAHRADA (Milena Krobotová)
- 6| PRANOSTIKY (Milena Krobotová)
- 7| KOHO BACIL BACIL (Kamila Krychtálková)
- 8| MODERNÍ POHÁDKY (Vlasta Řeřichová)
- 9| AUTORSKÁ POHÁDKA (Vlasta Řeřichová)
- 10| ZA HRANICEMI SLOV (Vlasta Řeřichová)
- 11| MOTÝLA JSEM TU NEVIDĚL 1 (Jana Sladová)
- 12| MOTÝLA JSEM TU NEVIDĚL 2 (Jana Sladová)
- 13| HUSITA – PÍSEŇ A HISTORIE (Milan Polák)
- 14| VNITŘNÍ DEFINICE POEZIE (Jaroslav Vala)
- 15| NA HŘBETU DRAKA (Jaroslav Vala)
- 16| ROBINSON A JEHO NÁSLEDOVNÍCI (Milan Polák)
- 17| DIVADLO JÁRY CIMRMANA (Tomáš Polák)
- 18| REFLEXE LITERÁRNÍHO DÍLA V MÉDIÍCH (Vilém Ďoubal)
- 19| PROSTŘEDÍ LITERÁRNÍCH SERVERŮ (Vilém Ďoubal)
- 20| SLOVENŠTINA A ČEŠTINA (Pavol Odaloš)

2| OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

- 1| KOMUNIKACE SE ZNAKY A SYMBOLY 1. ZNAKY, ZNAČKY, PIKTOGRAMY (Ivana Rumpelová)
- 2| KOMUNIKACE SE ZNAKY A SYMBOLY 2. KAINOVO ZNAMENÍ (Ivana Rumpelová)
- 3| KOMUNIKACE SE ZNAKY A SYMBOLY 3. SPIRÁLA V PŘÍRODĚ (Ivana Rumpelová)
- 4| KOMUNIKACE SE ZNAKY A SYMBOLY 4. SPIRÁLA V UMĚNÍ (Ivana Rumpelová)
- 5| DEN V UMĚLECKÉM DÍLE (Kamila Kmentová)
- 6| TAJEMSTVÍ PŘITAŽLIVOSTI (Kamila Kmentová)
- 7| MALOVÁNÍ HUDBOU (Milan Polák)
- 8| ČLOVĚK A JEHO ZROZENÍ 1 (Jaroslav Vala)
- 9| ČLOVĚK A JEHO ZROZENÍ 2 (Jaroslav Vala)
- 10| ČLOVĚK A (NE)ZROZENÍ (Jaroslav Vala)
- 11| ČLOVĚK A UMÍRÁNÍ 1 (Jaroslav Vala)
- 12| ČLOVĚK A UMÍRÁNÍ 2 ANEB TABUIZACE SMRTI (Jaroslav Vala)
- 13| STAROVĚKÝ EGYPT – MUMIFIKACE (Jaroslav Vala)
- 14| KDO JSEM (Vlasta Řeřichová)
- 15| NÁSILÍ V PÍŠŇOVÝCH TEXTECH (Kamila Kmentová)
- 16| JAK SE ORIENTOVAT NA TRHU PRÁCE (Eva Mlčochová)

- 17| JAK SI VYDĚLAT SVÉ PRVNÍ PENÍZE (Eva Mlčochová)
- 18| HLEDEJ MĚ POD ČAROU – ŘEČ SMLUV (Rostislav Konopa)

3| VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA

- 1| POLITICKÁ PROPAGANDA (Rostislav Konopa)
- 2| POLITICKÁ REKLAMA (Rostislav Konopa)
- 3| PROPAGANDA – VÁLKA A JEJÍ OBRAZ (Rostislav Konopa)
- 4| PROPAGANDA V HUDBĚ (Rostislav Konopa)
- 5| MANIPULACE – VOLEBNÍ RÉTORIKA (Rostislav Konopa)
- 6| POLITIK NA FOTOGRAFII (Hana Kurillová)
- 7| NOVODOBÝ NEWSPEAK STÁTNÍCH INSTITUCÍ (Vilém Ďoubal)
- 8| ÍRÁNSKÉ KARIKATURY (Rostislav Konopa)
- 9| CIGARETY, CIGARETY (Kamila Kmentová)

4| VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH

- 1| VÁNOCE (Milena Krobotová)
- 2| RYTÍŘI ODVAHY (Milan Polák)
- 3| PŘEDSTAV SI (Vlasta Řeřichová)
- 4| STOPAMI ČASU (Vlasta Řeřichová)
- 5| SVĚT JE BÁJEČNÉ MÍSTO K NAROZENÍ (Vlasta Řeřichová)
- 6| DÍVKA, KTERÁ SE NEVRÁTILA... (Jana Kusá)
- 7| VŠICHNI JEDNOU ZAKLEPEM NA NEBESKOU BRÁNU (Jana Kusá)
- 8| JSME NA VÝLETĚ NA SLOVENSKU (Pavol Odaloš)
- 9| ČOKOLÁDA (Kamila Kmentová)
- 10| KÁVA, NEBO ČAJ? (Kamila Kmentová)

5| MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

- 1| MIZEJÍCÍ JAZYKY A KULTURY (Eva Mlčochová)
- 2| JULIUS, CHULIUŠ, JULJEK (Jana Kusá)
- 3| JSEM LIDSKÁ BYTOST (Jana Kusá)
- 4| PÁN HOR A VLÁDCE VOD (Jana Kusá)
- 5| ROMA LE ČHA VALE (Lubomír Machala)
- 6| BARVOSLEPEJ SVĚT (Jana Kusá)
- 7| NA CIKŇI NA BARI, ČARAV TRO VOĎORI... (Jana Kusá)
- 8| (NEJEN) ARABSKÝ SVĚT (Eva Mlčochová)
- 9| ISLÁM (Eva Mlčochová)
- 10| ŽIDOVSKÁ PRAHA (Eva Mlčochová)
- 11| DIVOKÁ KOČKA, SOVA A MYŠ (Jana Kusá)

6| ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

- 1| ZEMĚ (Jaroslav Vala)
- 2| NEDEJTE, ABY OSLEPLO PRASTARÉ ZRCADLO HVĚZD... (Jana Kusá)
- 3| ZPĚT K PRAMENŮM (Tomáš Polák)
- 4| ČERNÁ ŠTIKA (Milan Polák)
- 5| OHROŽENÉ DRUHY ZVÍŘAT (Eva Mlčochová)
- 6| V ZOOLOGICKÉ ZAHRADE (Eva Mlčochová)
- 7| MUŽ, KTERÝ SÁZEL STROMY (Lubomír Machala)
- 8| VE SVĚTĚ HUB (Milan Polák)
- 9| PŘÍRODNÍ KATASTROFY (Pavol Odaloš)

7| MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

- 1| MÉDIUM A JEHO DRUHY (Kateřina Jechová)
- 2| MÉDIA A JÁ (Kateřina Jechová)
- 3| SKUTEČNÝ SVĚT VERSUS SVĚT PREZENTOVANÝ MÉDII (Kateřina Jechová)
- 4| MEDIÁLNÍ STEREOTYPY 1 (Kamil Kopecký a Veronika Krejčí)
- 5| MEDIÁLNÍ STEREOTYPY 2 (Kamil Kopecký a Veronika Krejčí)
- 6| MEDIÁLNÍ STEREOTYPY 3 (Kateřina Jechová)
- 7| KRITICKÉ VNÍMÁNÍ MEDIÁLNÍCH SDĚLENÍ (Kamil Kopecký a Veronika Krejčí)
- 8| KOMERČNÍ A NEKOMERČNÍ REKLAMA 1 (Kamil Kopecký a Veronika Krejčí)
- 9| KOMERČNÍ A NEKOMERČNÍ REKLAMA 2 (Kamil Kopecký a Veronika Krejčí)
- 10| HOAX (Kamil Kopecký a Veronika Krejčí)
- 11| KYBERŠIKANA (Kamil Kopecký a Veronika Krejčí)
- 12| (NE)UVĚŘITELNÉ ZPRÁVY (Rostislav Konopa)
- 13| ZNEUŽITÍ MÉDIÍ TOTALITNÍMI REŽIMY (Vilém Ďoubal)
- 14| ZPRAVODAJSTVÍ A PUBLICISTIKA (Miloš Mlčoch)
- 15| ROZHLASOVÉ ZPRAVODAJSTVÍ (Helena Daňková)
- 16| MLUVENÉ TITULKY (Helena Daňková)
- 17| PROČ EXISTUJE REKLAMA? (Helena Daňková)
- 18| JAZYK A OBSAH TISKOVÉ REKLAMY V MINULOSTI (Helena Daňková)
- 19| DOSTANE VÁS (Rostislav Konopa)
- 20| REKLAMNÍ KAMPANĚ (Rostislav Konopa)
- 21| REKLAMNÍ ŘEČ SLEV (Rostislav Konopa)
- 22| TELEVIZE – JEDNOOKÉ STRAŠIDLO (Kateřina Jechová)
- 23| CO (NE)NABÍZEJÍ TELEVIZNÍ SERIÁLY (Eva Mlčochová)
- 24| DISKUZNÍ POŘAD A TALK SHOW (Hana Kurillová)
- 25| PREZENTACE OSOBNOSTÍ SHOWBYZNYSU (Miloš Mlčoch)
- 26| DVĚ OSOBY: UMĚLEC A CELEBRITA – srovnání seriózních a bulvárních médií (Hana Kurillová)
- 27| JEDNO A TOTÉŽ POKAŽDÉ JINAK (Hana Kurillová)
- 28| SPORTOVNÍ ŽURNALISTIKA (Miloš Mlčoch)
- 29| VYTVÁŘENÍ ČASOPISU (Martin Nešpor)
- 30| JAZYK ČASOPISŮ PRO MLÁDEŽ (Martin Nešpor)

- 31| HVĚZDA, IDOL A IDEÁL (Martin Nešpor)
- 32| IDOLY NAŠICH RODIČŮ A PRARODIČŮ (Martin Nešpor)
- 33| CO JE COOL A CO JE IN (Martin Nešpor)
- 34| LÁSKA, SEX A NĚŽNOSTI ANEB NAPIŠ PAMELE (Martin Nešpor)
- 35| SPECIFIKA INTERNETOVÝCH DISKUZÍ (Vilém Ďoubal)
- 36| CO SE DOVÍME Z ANKET (Hana Kurillová)
- 37| NÁSILÍ V POČÍTAČOVÝCH HRÁCH (Rostislav Konopa)
- 38| YOUTUBE – JSI VE VYSÍLÁNÍ (Rostislav Konopa)
- 39| SMS (Rostislav Konopa)

PŘEDMLUVA

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

dostává se vám do rukou publikace nazvaná **Komunikační výchova v praxi**. Představuje závěrečný výstup z projektu OPVK ESF **Příprava a realizace výukových materiálů pro podporu komunikační výchovy RVP ZV ve výuce českého jazyka a literatury na základních školách a víceletých gymnáziích**, který byl realizován v letech 2010–2012.

Základními cíli projektu bylo připravit k vydání jednak soubor pracovních listů pro podporu komunikační výchovy, jednak soubor studijních opor zaměřených na problematiku mluveného projevu.

Na výstupech se podílely dva spolupracující týmy: kolektiv pracovníků Univerzity Palackého v Olomouci, která byla zároveň řešitelem celého projektu, a společnost Face of New Europe, která v rámci projektu organizovala celostátní soutěž pro žáky ZŠ a VG nazvanou **Mladý Demosthenes** a připravovala studijní opory zaměřené na rozvíjení kompetencí v mluvených projevech žáků.

Komunikační výchova v praxi je výsledkem tříleté spolupráce vysokoškolských pedagogů z Katedry českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty UP v Olomouci a spolupracovníků z dalších univerzit, učitelů a žáků základních škol a víceletých gymnázií.

Cílem našeho projektu bylo připravit takové výukové materiály, které by vycházely z požadavků Rámcového vzdělávacího programu pro základní a gymnaziální vzdělávání a umožňovaly vyučujícím naplňovat jeho záměry. Pracovní listy vycházejí rovněž z klíčových kompetencí a očekávaných výstupů RVP.

Pracovní listy jsou primárně určeny učitelům českého jazyka a literatury, kteří požadavky kladené na komunikační výchovu realizují ve výuce v největší míře, ale věříme, že mnohá témata mohou využít také učitelé občanské výchovy, dějepisu, přírodopisu, mediální výchovy a dalších předmětů. Tato publikace volně navazuje na výstup projektu Rozumět médiím, kterým jsou Základy mediální výchovy Marka Mičienky a Jana Jiráka a kol., a také na projekt a publikaci Média tvořivě, kterou připravil kolektiv autorů v čele s Ninou Rutovou. Dlouhodobě spolupracujeme také s Metodickým portálem RVP, kam rovněž někteří z našich autorů přispívají.

Naše pracoviště, Katedra českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, tradičně klade velký důraz na didaktiku českého jazyka a literatury. Každoročně organizujeme setkání s učiteli, kteří se podílejí na zabezpečování praxe našich studentů. Na tato setkání jsou zváni přední didaktikové, autoři a vydavatelé učebnic a další odborníci. Prezентují zde nové učebnice a výukové materiály, aktuální pojetí forem a metod výuky českého jazyka a literatury. V rámci projektu **Příprava a realizace výukových materiálů pro podporu komunikační výchovy RVP ZV ve výuce českého jazyka a literatury na základních školách a víceletých gymnáziích** jsme tato setkání podporovali.

Díky dlouhodobé a koncepční spolupráci jsme mohli v rámci projektu spolupracovat s předními českými didaktiky, kteří byli zaměstnáni jako autoři, evaluační, metodikové a lektori.

Komunikační výchova v našem pojetí prostupuje jednak všechny vyučovací předměty, jednak jednotlivé vzdělávací oblasti a průřezová témata RVP ZV. Na základě zkušeností vyučujících prezentovaných například na Metodickém portálu RVP jsme si mohli ověřit, že je toto pojetí opodstatněné. Přestože se obracíme primárně na učitele českého jazyka a literatury, komunikace a komunikační výchova je realizována ve všech předmětech.

Chtěli bychom poděkovat všem autorům, lektorům a evaluátorům, kteří se podíleli na odborné přípravě našich výukových materiálů. Poděkování patří také učitelům základních škol a víceletých gymnázií, kteří naše pracovní listy ověřovali.

Věříme, že tato prakticky zaměřená publikace určená především žákům a učitelům splní svůj účel a najde si široké praktické využití.

Za kolektiv autorů

Mgr. Miloš Mlčoch, Ph.D.
koordinátor projektu

JAK TATO PUBLIKACE VZNIKALA A JAK S NÍ LZE PRACOVAT

Jak byly pracovní listy připravovány?

Autoři nejprve vypracovali první verze, které jsme rozesílali na základní školy a víceletá gymnázia, kde je učitelé se svými žáky ověřovali. Po následující analýze, na níž se podíleli lektori a autoři, byly vypracovány druhé verze, které byly postoupeny evaluaci neboli zhodnocení podle předem zadáných kritérií. Na evaluaci se podíleli jak vysokoškolští odborníci, tak pedagogové z praxe. Poté autoři připravili definitivní verze pracovních listů.

Jaké typy pracovních listů publikace nabízí?

V největší míře jsou v publikaci zastoupeny pracovní listy realizovatelné v rámci jedné vyučovací hodiny, popřípadě se zadáním stručné domácí aktivity.

Dále jsme připravili takzvané střednědobé aktivity, jejichž plnění spočívá zejména v domácí přípravě, ve vyhledávání a třídění informací a v následné časově nepříliš náročné prezentaci výsledků.

Třetím typem jsou pak projekty, které jsou časově nejnáročnější. Doba na zpracování je vždy uvedena v jednotlivých projektech. Projekty jsou zaměřeny na rozvíjení samostatnosti, kreativity, na schopnost orientovat se v praktických záležitostech, na schopnost vyhledávat informace a zobecňovat je, řešit problémy ad.

Střednědobé aktivity a projekty jsou zařazeny na přiložené DVD. Zatímco pracovní listy neobsahují metodické pokyny pro vyučující (ty vycházejí v samostatné publikaci ***Komunikační výchova v praxi – metodický průvodce***), střednědobé aktivity a projekty metodické pokyny obsahují.

Z hlediska zaměření lze pracovní listy rozdělit na monotematické a polytematické. Monotematické se zabývají konkrétním tématem, jako např. Holocaust, Přírodní katastrofy nebo Politická propaganda, polytematické kladou větší důraz na využití mezipředmětových vztahů, jako např. Cestopis včera a dnes, Mizející jazyky a kultury nebo Husita.

Jaké formy a metody práce jsou v pracovních listech akcentovány?

Vedle tradičních forem a metod práce jsme se snažili, aby žáci mohli rozvíjet svoji samostatnost a kreativitu, což umožňují metody pětilístku, I.N.S.E.R.T., myšlenková mapa, brainstorming, metoda soudu a další. Formy a metody práce jsou v souladu s klíčovými kompetencemi RVP ZV, které jsou zaměřeny především na rozvíjení logického myšlení, samostatnosti, kreativity a schopnosti vyhledávat a zpracovávat informace ad. Každý pracovní list je doplněn metodickým průvodcem, který obsahuje zařazení daného listu k určující vzdělávací oblasti a průřezovému tématu a vymezuje klíčové kompetence. U každého úkolu (aktivity) je připojen výklad s metodickými poznámkami a tam, kde je to nutné, také řešení.

Jakou má publikace strukturu?

Na úvod jsme zařadili vzdělávací oblast Český jazyk a literatura, následuje členění podle průřezových témat RVP ZV: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova.

Jak lze s publikací pracovat?

Záleží na přístupu vyučujícího. Učitel si může vybrat libovolný pracovní list a předložit jej žákům v kompletní nebo v redukované podobě. Učitel sám posoudí, pro který ročník a v kterém předmětu

může zvolený pracovní list uplatnit. Členění pracovních listů podle jednotlivých průřezových témat jednak usnadňuje orientaci, jednak umožňuje vyučujícímu zvolit si takové téma, které mu z hlediska tematického i metodologického vyhovuje.

Během koncipování jednotlivých pracovních listů, střednědobých aktivit i projektů jsme dbali na to, aby byly pro žáky přitažlivé, aby se při plnění jednotlivých aktivit nenudili. Je samozřejmé, že pracovní listy nesuplují látku v učebnicích. Jsou určeny především k tomu, aby rozvíjely klíčové kompetence a naplňovaly očekávané výstupy. Tyto aspekty jsou zohledněny v jednotlivých metodických průvodcích zpracovaných ke každému pracovnímu listu.

Mgr. Miloš Mlčoch, Ph.D., a kolektiv

KOMUNIKAČNÍ VÝCHOVA V PRAXI

soubor pracovních listů

Výkonná redaktorka Mgr. Emilie Petříková
Odpovědná redaktorka Jarmila Kopečková
Technická redaktorka Jitka Bednaříková
Návrh a úprava obálky Dalibor Zverbík
DVD uspořádal Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Součástí publikace jsou pracovní listy a 1 DVD

Vydala Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
www.vydavatelstvi.upol.cz
e-mail: vup@upol.cz
www.e-shop.upol.cz

Vytiskl Papírtisk, s. r. o.
Chválkovická 223/5
779 00 Olomouc
www.papirtisk.cz

Olomouc 2012

1. vydání

čz 2012/616

ISBN 978-80-244-3283-0 (Komunikační výchova v praxi – soubor pracovních listů)
ISBN 978-80-244-3284-7 (Komunikační výchova v praxi – metodický průvodce)
ISBN 978-80-244-3343-1 (DVD – multimédia, soubor pracovních listů, metodický průvodce)
ISBN 978-80-244-3344-8 (soubor)

Neprodejná publikace